

Startnotitie Cultuurvisie Alphen aan den Rijn

Definitieve versie 18-12-2018, incl. tekstuele aanpassing 07-01-2018

Inhoudsopgave

1. Inleiding en achtergrond	p.2
2. Terugblik	p.2
3. Doelstelling	p.3
4. Projectopdracht	p.4
5. Projectactiviteiten	p.4
6. Afbakening	p.5
7. Randvoorwaarden	p.7
8. Op te leveren product	p.7
9. Projectorganisatie	p.7
10. Planning	p.9

1. Inleiding en achtergrond

In het nieuwe coalitieakkoord “Groene stad met lef! Met krachtige buurten en dorpen” voor de periode 2018–2022 wordt het voornemen geuit te komen tot een nieuwe cultuurvisie. Daarbij dienen de bewoners en culturele organisaties uit de gehele gemeente intensief betrokken te worden.

Er zijn een tweetal redenen om te komen tot een nieuwe cultuurvisie. De huidige cultuurvisie loopt tot eind van 2018, waardoor een nieuwe visie voor de periode daarna van belang is om kaders te scheppen voor cultuurbeleid. Daarnaast is in 2014 de gemeente Alphen aan den Rijn gefuseerd met de gemeenten Boskoop en Rijnwoude, waardoor de scope van het cultuurbeleid verbreed is. De omstandigheden zijn dus veranderd, waardoor een nieuwe cultuurvisie opportuun is.

2. Terugblik

In 2012 verscheen de cultuurvisie “Leren, Doen en Beleven”, een visie op het cultuurbeleid voor de periode 2012–2018. Een belangrijk aspect van deze visie is de nadruk die er wordt gelegd op de maatschappelijke effecten van kunst en cultuur. Deze maatschappelijke effecten worden als volgt omschreven:

- *Alphen aan den Rijn is een aantrekkelijke woongemeente doordat inwoners zich creatief kunnen ontplooien.*
- *De jeugd in Alphen aan den Rijn wordt gestimuleerd in hun algemene ontwikkeling en creatieve vaardigheden.*
- *Het kritisch vermogen van de jeugd in Alphen aan den Rijn wordt groter.*
- *De inwoners van Alphen aan den Rijn hebben historisch besef en gevoel van binding met hun woongemeente.*

Drie instrumenten die hieraan moesten bijdragen waren cultuureducatie, actieve cultuurdeelname en receptieve cultuurdeelname. Uitgangspunt van de visie was dat de producten van de culturele instellingen meetbaar bijdragen aan de maatschappelijke effecten.

De visie legde daarbij het zwaartepunt op het centrum van Alphen aan den Rijn en op de eigen inwoners.

Naar aanleiding van deze visie en een herinrichting van het maatschappelijk domein werd de subsidiëring van de grote culturele instellingen juist vanwege de relatie met de maatschappelijke effecten in de gemeente ondergebracht in een brede opdracht die door het nieuw opgerichte samenwerkingsverband BOOST wordt uitgevoerd. De grote cultuurpartijen Parkvilla, Castellum en Bibliotheek Rijn en Venen maken hier deel van uit. Dit

verband bestaat naast culturele organisaties uit jeugd, – sport en welzijnsorganisaties. BOOST staat voor Bouwen aan Opgroeien, Ontwikkelen, Sport en Talent. De subsidiëring van BOOST is verlengd tot en met 2020. Per 2021 kan de opdracht niet opnieuw verlengd worden. Dat betekent dat in de eerste helft van 2019 de gemeente in gesprek gaat met partners om te komen tot een nieuwe opdracht per 2021.

3. Doelstelling

Naast het feit dat in het coalitieakkoord het voornemen is geuit te komen tot een nieuwe cultuurvisie, zijn er andere redenen om een visie te formuleren op het cultuurbeleid van de gemeente. De belangrijkste reden is dat er een kader wordt geformuleerd ten behoeve van het toekomstig cultuurbeleid van de gemeente. Dit cultuurbeleid betreft deels de culturele instellingen, maar omvat meer dan dat. Ook het beleid gericht op bijvoorbeeld kunst in openbare ruimte, kunstenaars, festivals of cultuureducatie speelt daarbij een rol.

Verder spelen er diverse huisvestingskwesties bij culturele instellingen. In plaats van deze kwesties ad hoc op te lossen, is het van belang vanuit een inhoudelijk kader te redeneren en daarbij duurzame oplossingen te zoeken. Daar komt bij dat, zoals gezegd, de opdracht aan BOOST per 2021 niet verlengd kan worden. De wijze waarop BOOST cultuur gebruikt binnen haar opdracht ten behoeve van de maatschappelijke effecten, is momenteel een belangrijk instrument in het cultuurbeleid. Door een nieuwe cultuurvisie te formuleren kan vervolgens worden gekeken naar het instrumentarium om de ambities en doelen van de visie te realiseren. Daarnaast draagt de cultuurvisie bij aan de opgaven die er liggen in het sociale domein. De cultuurvisie geeft zodoende ‘sturende’ input voor de besluitvorming over (be-)sturing, budgetten, huisvesting, financieringswijze, organisatie.

Voortkomend uit de visie wordt er een uitvoeringsagenda opgesteld, waarin het cultuurbeleid van de gemeente wordt geconcretiseerd.

De doelstelling van de startnotitie kan als volgt worden geformuleerd:

‘Te komen tot een nieuwe gemeentelijke cultuurvisie en de formulering van het gemeentelijk cultuurbeleid voor de komende 5 jaar, daarbij andere relevante beleidsterreinen te betrekken om zo te komen tot een integraal beleidsplan en uitvoeringsprogramma met betrekking tot cultuur.’

De visie en het uitvoeringsprogramma zijn richtinggevend ten opzichte van andere relevante beleidsontwikkelingen:

- Plaats van cultuur binnen nieuwe subsidiëring/aanbesteding binnen het sociale domein per 2021

- Plaats van cultuur binnen herziening kleine subsidies MO
- Mfa (multi functionele accommodaties)beleid.
- Huisvestingsvraagstukken van culturele instellingen

4. Projectopdracht

De opdracht van dit project is te komen tot een document waarin de gemeentelijke visie, het beleid én de uitvoering ervan op cultuur worden geformuleerd.

Het document wordt opgesteld in twee delen:

1. Het eerste deel betreft de visie op cultuur. Dit deel gaat als eerste in op de waarden van cultuur voor de samenleving, de waarden die het college wil benadrukken en de mogelijkheden en kansen die er zijn om het cultuurbeleid verder te ontwikkelen. Dit leidt tot een formulering van de uitgangspunten en kader voor het cultuurbeleid voor de komende jaren.
2. Het tweede deel richt zich op de uitwerking van de visie. Op welke wijze kan de gemeente haar beleid inrichten om de visie optimaal te implementeren? Wat kunnen onze partners zelf doen, waar is regie/opdrachtgeverschap, stimulering of facilitering vanuit de lokale overheid van belang? Dit uit zich in een uitvoeringsprogramma voor de komende jaren.

Het eerste deel van de visie richt zich dus met name op de “wat”- vraag, wat is van belang als het aankomt op cultuur in Alphen aan den Rijn?

Het tweede deel gaat vervolgens over het “hoe?”. Op welke wijze kan aan deze visie het beste worden bijgedragen door de gemeente en de cultuursector?

5. Projectactiviteiten

Ten behoeve van de visie zijn er al diverse acties ondernomen.

Om een beeld te krijgen van de stand van cultuur in gemeente Alphen aan den Rijn zijn er een vijftal gesprekken gevoerd met een aantal grote culturele instellingen. Dit zijn Castellum, Parkvilla, Flora Theater, de Bibliotheek en de Nieuwe Muziekschool. Verder is er een bijeenkomst belegd waar alle culturele instellingen van de gemeente Alphen aan den Rijn voor uitgenodigd zijn. Tijdens deze bijeenkomst is in groepjes uiteen gegaan en gesproken over diverse thema's, zoals samenwerking, ondernemerschap, vrijwilligers en spreiding van cultureel aanbod.

Deze gesprekken en de bijeenkomst hebben geleid tot een eerste analyse van de huidige

stand van zaken betreffende cultuur in de gemeente. Deze analyse is zowel met het college als met de culturele sector gedeeld.

De analyse geeft niet een volledig beeld van de ontwikkelingen in de sector, maar is met name een weergave van de onderwerpen die in de gesprekken ter sprake zijn gekomen. De cultuursector is uitgenodigd schriftelijk te reageren, deze input wordt meegenomen in de formulering van de nieuwe cultuurvisie.

Na de vaststelling van de startnotitie zullen alle (andere) relevante partijen en doelgroepen actief betrokken worden bij de totstandkoming van de visie en het uitvoeringsprogramma.

- *Culturele sector:* Er wordt een klankbordgroep ingesteld bestaande uit vertegenwoordigers uit het culturele veld en aanverwante relevante sectoren, met vertegenwoordigers uit de diverse kernen van onze gemeente. Daarnaast wordt er een groot cultuurdebat georganiseerd waarin de eerste contouren van de visie worden gepresenteerd en besproken met de gehele cultuursector én het publiek.
- *Bedrijfsleven en andere relevante sectoren:* ook vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, zorginstellingen en/of het onderwijs zullen voor dit debat worden uitgenodigd. Mogelijk worden er daarnaast nog aparte gesprekken georganiseerd.
- *Publiek:* door middel van publieksonderzoek worden de wensen en behoeften van de inwoners in beeld gebracht. Daarnaast kan overwogen worden stadsgesprekken te organiseren met het publiek in de stad en dorpskernen om kwalitatief op te halen waar de wensen en behoeften liggen of middels een enquête input te vergaren.
- *Raad:* De startnotitie wordt ter kennisname gestuurd naar de raad. Gezocht wordt naar mogelijkheden om de raad actief te betrekken, mogelijk via een raadsconsulatie of een raadswerkgroep.

Waar mogelijk wordt aangesloten bij gesprekken die de gemeente voert in het kader van andere voor cultuur relevante beleidsterreinen en worden aparte gesprekken intern afgestemd. Voorbeelden hiervan zijn de gesprekken die worden gevoerd over de nieuwe opdrachten in het sociaal domein en de gesprekken in de wijken en kernen over de operationalisering van de wijkplannen.

6. Afbakening

Voor alle kernen

Daar waar de cultuurvisie voor 2012 – 2018 hoofdzakelijk uitgaat van de culturele instellingen in het centrum van Alphen–stad, zal de nieuwe cultuurvisie nadrukkelijk op de gehele gemeente betrekking hebben. Cultuur is voor iedereen en dient voor iedereen toegankelijk te zijn, ook voor onze inwoners in de dorpen. De culturele instellingen in alle

kernen van de gemeente, alsmede de inwoners uit alle kernen zullen dan ook worden uitgenodigd deel te nemen aan het participatieproces. Een cultuurvisie die gedragen wordt door de gehele gemeente kan immers uitsluitend tot stand komen als ook de gehele gemeente de kans krijgt betrokken te zijn bij de ontwikkeling ervan.

Waarden van cultuur

Het is van groot belang een heldere uitgangspositie te hanteren bij cultuur en cultuurbeleid. Dat begint bij de legitimering van cultuurbeleid en daarmee de waarden van cultuur.

Een belangrijke waarde is de intrinsieke waarde van cultuur. Deze waarde richt zich op de beleving van kunst en cultuur, reflectie, artistieke ontwikkeling en experiment. Dit uit zich in zowel receptieve als actieve beoefening van kunst. Cultuur wordt hierbij niet ingezet als direct middel om te komen tot andere gemeentelijke doelstellingen, maar is een waarde in zichzelf. Het kunnen ervaren en beoefenen van en reflecteren op cultuur als persoonlijke verrijking en als inhoudelijke en artistieke verdieping van het culturele aanbod.

Naast de intrinsieke waarde van cultuur zijn er ook extrinsieke waarden te benoemen. Deze richten zich met name op de bij-effecten van cultuur, waarbij cultuur als middel of vehikel fungeert.

Een belangrijke extrinsieke waarde, de maatschappelijke waarde, heeft in de afgelopen jaren een grote rol gespeeld in het cultuurbeleid van Alphen aan den Rijn. Deze waarde richt zich met name op de maatschappelijke effecten van cultuur zoals eerder in paragraaf 3 benoemd.

Een andere relevante extrinsieke waarde is de economische waarde van cultuur. Deze waarde kan breed worden opgevat. Het gaat hierbij onder andere om het versterken van het vestigingsklimaat en het aantrekken van toerisme. Dit is in de eerste plaats interessant voor de inwoner, maar kan ook bijdragen aan de keuze van het bedrijfsleven om zich te vestigen in de gemeente, waardoor de werkgelegenheid een impuls krijgt.

De drie bovengenoemde waarden richten zich op de inwoner, de maatschappij én de gemeente in zijn geheel. Alle drie de waarden zullen dan ook een plek krijgen in het nieuwe cultuurbeleid.

Erfgoed

In 2020 wordt apart erfgoedbeleid opgesteld, erfgoed zal in deze visie dan ook niet worden opgenomen. Het ongevraagde advies van de Erfgoedcommissie (zie bijlage) zal daarbij worden meegenomen, evenals de actie uit het coalitieakkoord om een visie op religieus erfgoed op te stellen.

Reden om erfgoedbeleid apart te ontwikkelen, hangt met name samen met het feit dat dit beleidsterrein grote raakvlakken heeft met de Omgevingsvisie en een andere benadering

vraagt dan cultuur. Om recht te doen aan beide beleidsterreinen wordt ervoor gekozen voor beiden een apart traject in te richten. Dit is in lijn met de verzelfstandiging van het erfgoedbeleid binnen de gemeente, die is ingezet met de ontwikkeling van een aparte beleidsbrief erfgoed in 2015. Uiteraard worden raakvlakken daar waar relevant benoemd.

Bibliotheken

De Bibliothekenvisie 2015 blijft overeind, in de cultuurvisie wordt alleen ingegaan op de culturele functie van de bibliotheek

Castellum

De Toekomstvisie Castellum blijft overeind en krijgt in de cultuurvisie een nadere invulling.

7. Randvoorwaarden

Het is van belang dat er voldoende tijd beschikbaar wordt gesteld aan de leden van het projectteam om met deze opdracht aan de slag te gaan. Daarnaast is een randvoorwaarde dat aan de voorkant van het project er consensus is over het eindproduct en de scope van de visie. De visie zal impact hebben op meerdere beleidsterreinen, zoals bijvoorbeeld vastgoed, onderwijs en jeugd. De desbetreffende verantwoordelijke wethouders dienen voldoende op de hoogte te worden gehouden van de voortgang van het project en de eventuele consequenties voor beleid. Dat geldt evenzeer voor de verantwoordelijke ambtenaren van relevante beleidsterreinen.

8. Op te leveren product

Het eindresultaat is een kort en inzichtelijk document waarin de visie van de gemeente op het cultuurbeleid is omschreven. De visie resulteert in een uitvoeringsprogramma waar de komende jaren op ingezet zal worden. Ook worden de financiële consequenties inzichtelijk gemaakt. Naast dit document zal er een publieksversie worden gemaakt, bestaande uit maximaal 1 tot 2 pagina's. Een handzaam pamflet waarin, liefst grafisch, de ambities van het college voor de komende jaren worden weergegeven.

9. Projectorganisatie

Ten behoeve van het project wordt een projectteam aangesteld. Leden van het projectteam zijn adviseurs van de huidige afdelingen MO, BOR en Communicatie, vanuit de disciplines Cultuur, Vastgoed en Onderwijs, inclusief secretariële ondersteuning. De projectleider wordt extern aangetrokken. Ambtelijk opdrachtgever van het project is Thom de Ruiter, teamleider

afdeling MO. Daarnaast vindt waar nodig afstemming plaats met de beleidsadviseurs van aanverwante beleidsterreinen.

Er wordt een klankbordgroep ingesteld bestaande uit vertegenwoordigers uit de culturele sector, aanverwante sectoren en mogelijk raadsleden. Secretaris van de klankbordgroep is de projectleider.

Financiën

Ten behoeve van het project wordt er extern een projectleider aangetrokken. Gezien de omvang van de opdracht en de tijdsdruk waaronder de uitvoering plaatsvindt is hiervoor onvoldoende interne capaciteit beschikbaar. De kosten in dit verband worden geschat op 35.000 tot 40.000 euro. Hiervoor is geen vooralsnog geen dekking. Vanuit MO en Ruimte wordt de nodige ambtelijke inzet geleverd voor het project.

Daarnaast is het van belang publieksonderzoek te organiseren om huidig gebruik van voorzieningen, wensen, behoeften in kaart te brengen. Tenslotte zullen er enkele bijeenkomsten worden georganiseerd die kosten met zich meebrengen. De kosten hiervan worden begroot op totaal 5.000 euro. Deze kosten zijn mee te nemen in de reguliere programma's.

Samengevat:

- Extern projectleider: ca. 35.000 – 40.000 euro
- Publieksonderzoek: ca. 2.000 euro
- Cultuurdebat: ca. 3000 euro

10. Planning

